

Ravnatelj tega novega zavoda bo Ivan Rabar. dosedanj ravnatelj srednje šole v Osijeku. Rabar je doma s Kanfarske v Istri. Zares krasna pridobitev, ker je Rabar znan kot vrl rodoljub in pedagog. — Novi gimnazij kliče mo iz globine bratskega srca: Vivat, floreat, crescat na boljo srečo našega zatiranega naroda v Istri!

Književnost in umetnost.

Učne slike za ponavljalne šole, oziroma za kmetijsko-nadaljevalne šole. Uredil, izdal in založil Ljudevit Stiasny. Cena 3 K. — 1909. Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani. Str. 272.

Prodavanja učiteljev krškega in litijskega okraja v šolskem letu 1908/09. — Izdal in založil Ljudevit Stiasny. Cena 1 K 30 h. V Ljubljani, 1909. Natisnila „Katoliška tiskarna“ v Ljubljani. Str. 62.

Obe te knjigi sta plod neumornega, stanovsko-zavednega delovanja učiteljskega krškega in litijskega okraja. Nekatere učne slike kakor tudi nekatera predavanja smemo imenovati naravnost vzorna dela svoje vrste.

Domače ognjišče. Vsebinska 8. številka: 1. Ferdo Plešić: Zakaj otrok laže. — 2. Fran Milčinski: Pijanec pred sodiščem. — 3. Fran Milčinski: Naša zanemarjena mladina in Kranjska, oblastna ji mačeha. — 4. Anton Likozar: Salezijansko deško vzgajališče na Rakovniku v Ljubljani. — 5. Domači zdravnik. — 6. Drobline. — Priporočamo!

Kulturno delo.

+ Skupščina „Družbe sv. Cirila in Metoda“ na Jesenicah se je vršila dne 8. m. m. Predsedoval je skupščini prvomestnik vladni svetnik Andrej Senekovič. Tajnikovo poročilo je podal dr. Žerjav. Iz tega poročila posnemamo, da je družba štela okrog 10.000 družnikov. Na šolah deluje 9 učiteljev, 19 učiteljic in 18 vrtnaric. Šole pa obiskuje 2395 slovenskih otrok. Prihodnje leto slavi družba 25 letnico svojega obstanka; proslavila jo bo z ustanovitvijo novih šol in otroških vrtcev. Po poročilu blagajnika notarja Hudovernika je imela družba v preteklem letu 136.268 K dohodkov, stroškov 93.483 K, torej prebitka 42.784 K. Dohodkov je bilo letos 41.117 K več kakor lansko leto. Ves ta denar so nabrali naprednjaki, kar je dokaz, da družba prav lahko, da se bolje uspeva, ako v nji ne delujejo klerikaleci, ki bi pač radi imeli v družbi glavno besedo, žrtvovali pa za njo nič. Časopisi so za družbo nabrali 12.839 K. V odbor so bili izvoljeni: notar Hudovernik, župnik Vrhovnik in prof. Vajda; v nadzorstvo doktor Ilesič, dr. Müller, dr. Ravnihar, Matej Prosekar in Miloš Stibler; v razsodišče pa: notar Kogej, ces. svet. Savnik, dr. Tekavčič, doktor Triller in dr. Hudelist.

+ „Prosvetna“ knjižnica v Slivnici pri Celju se je otvorila dne 8. pret. m. z veselico pevskega zbora in sodelovanjem šentjurskega „Sokola“. Knjižnica prav živahno deluje — ljudstvo z velikim veseljem sega po knjigah.

Politiški pregled.

* O prenosni ministru govore zopet, in sicer v krščansko-socialnih krogih, ki kažejo velik apetit po še večjem zastopstvu v vladi; zahtevali bi za ministra javnih del dr. Fuchsa, za pravosodnega ministra pa dr. Pattaja.

* Koliko velja vojaštvo? Izdatki za vojaštvo so določeni za to leto v posameznih državah takole: Angleška 1532 mil. K, Nemčija 1452 mil. K, Rusija 1348 mil. K, Zedinjene države 1158 mil. K, Francija 1115 mil. K, Avstrija 541 mil. K, Italija 443 mil. K, Japonsko 402 mil. K. V celoti pogoltno torej vojaštvo teh 8 držav nad 8000 milijonov kron! Groza!

* Razpust hrvaškega sabora. V političkih krogih potrjujejo, da bo hrvaški sabor razpuščen koncem meseca septembra. Nove volitve bodo tekom zime. Ako se baronu Rauchu tudi to pot ne posreči dobiti večine v saboru, bo takoj odstopil, k čemur ga bo prisilila madjarska vlada.

* Kristjani v Turški armadi. Kristjani doslej niso služili v turški armadi. Morali pa so zato plačevati poseben davek. Sedaj pa je izšla nova ministrska naredba, po kateri so podvrženi vojaški službi ter se je že začelo z nabori.

* Novi kardinali. Kakor poročajo iz Vatikana, je papež sedaj definitivno sklenil, da se v novembru vrši konzistorij na katerem bo imenoval več novih kardinalov. Od zadnjega konzistorija pred 2 letoma je umrlo 9 kardinalov, tako da jih je sedaj samo 53, namesto 70. Gotovo je samo to, da dobi kardinalski klobuk papežev majordom, mons. Bisleti.

* Zakon za mladino. Anglija je prva praktična država, ki je uvedla v veljavo zakon za otroke. Prva točka tega zakona prepoveduje

dečkom, ki še niso dopolnili 16. leta, kajenje. Druga točka prepoveduje otrokom izpod 14. leta prebivati v prostorih kake gostilnice. Oni, ki bi kakšnega otroka poslal v pivnico, kjer se točijo pijače, bi bil kaznovan. Mnogo gostilničarjev je prosilo zaradi tega, da bi smeli podaljšati svoje pivnice in dograditi čakalnice za otroke; oblastni pa so pa seve te prošnje večinoma zavrnile. Starši, ki imajo pri sebi otroke izpod 14 let, ne smejo pohajati gostilnic. Tudi v takih prostorih, kjer vidno gori ogenj, ne smejo prebivati otroci sami. Otrokom je zabranjeno beračiti in prosjačiti po hišah in po javnih lokalih. — Tako izvrstnih odredb bi potrebovali tudi pri nas.

Tovariši in tovarišice iz leta 1899!

Sestanek se vrši v ponedeljek dne 6. septembra dopoldne v „Švicariji“.

Zdravko Mikuž.

Obrambni vestnik.

* Uskokom v album. Dne 22. avgusta t. l. je bil shod mladeničev ribniške dekanije pri Sv. Gregorju. Shodu je predsedoval predsednik „Slomškove Zveze“, gospod Jaklič. Govoril je tudi neki kaplan Skulj in sicer o značajnosti. O njegovem govoru čitamo v „Slovenec“ (št. 192) to-le poročilo: „Kakor električni tok nas je nato prešinil govor potokskega g. kaplana Skulja o značajnosti. Judežev ne maramo, izdajaleci, ki so danes tukaj, jutri tam, naj zapustene naše vrste, če jih je kaj med nami! Frenetično ploskanje je pričelo, kako se s temi besedami strinja ves shod.“ — Kdo ve, je li Jaklič te besede povedal Slomškemu, ko so zborovali na Brezjah?

* Hvali se „Slovenec“, da ima mnogo svoje vrste naraščaja med učiteljstvom. Vemo, kako je rekla lisica pod trto; tudi „Slovenec“ bi ga rad imel, a naj nam veruje, da je mladučelstvo oprežneje od „Slovenca“ in se ne bo dalo ujeti na lokave besede. . . . , da jih je precej, a njih število vedno narašča. — In kolikor ga ima, to je slo — kakor vreme, nestanovitno, po sapi!

* Resolucije „Zaveze“ ne imponirajo „Slovencu“ — tako pravi sam. Verjamemo, ker gotovo je, da stvari, ki so jasna priča klerikalnemu nasilju na Kranjskem, ne morejo imponirati klerikalcem in ne „Slovenec“ kot njih glasilu.

* O brecah učiteljstvu vedno govori „Slovenec“. Kdo daje učiteljstvu večje brece in ga blati pred ljudstvom kakor Jaklič, ki je pa poleg tega predsednik učiteljske organizacije „Slomškove zveze“. Teh bre „Slovenec“ ne opazi, pač pa pazi na taktične napake nar. napredne stranke napram učiteljstvu in jih hitro uporabi v svojo korist. — Resnica je in tudi ne tajimo, da ima učiteljstvo tudi svoje stališče napram zagreškom narodno-napredne stranke, a s tem še ni rečeno, da bi delalo v korist klerikalizmu. Klerikalizem je kanaliža, zato ga je potreba zatreti popolnoma, kjer le sili na površje. — Lažje mi oponiramo nar. napredni stranki kakor „Slomškariji“ klerikalni, ker mi nimamo političko vezanih rok na nobeno stranko, kar pa imajo „Slomškariji“, ki imajo še celo za predsednika strastnega klerikalnega strankarja. — Tudi naš čas pride!

* Učiteljstvo v Ljubljani je tudi precej vzrok, da se veliko kandidatov kmalu poliberali. Dušeslovje se uči na popolnoma zastarali (novo bo sfabriciral „Slovenec“) materialistiški podlagi in se dušeslovnost istoveti s tvarnostjo. Meročajni faktorji so interesi na tem, da se dušeslovje na pripravnici ne bo poučevalo tako, kakor se danes niti na najsvobodomiselnijših fakultetah ne, ker pač danes ni psihologija, ki bi tvar in duha istovetil, kakor se to dela na c. kr. učiteljsku v Ljubljani in tako kandidate usposobi za „Svobodno Misel“. Tako „Slovenec“. — Vemo, da je klerikalizem nasproten vsaki znanosti in znanstvenim raziskavanjem in to zato, ker je znanost odkrila marsikatero budalost, ki jo je duhovska hierarhija proglašala kot absolutno resnico; in cerkev, duhovska aristokracija, klerikalizem je moral se ukloniti znanosti — in resnici. Se je in se še bo! A nauki Keplerja in Galileja še danes stojijo trdno, akoprav jih je nezmotljivi papež proglasil za brezverske in jih — prokel. Vemo, da je klerikalizem nasproten svobodni besedi (razen na prižnici), „ker beseda je meso postala“, in duhovščina je bila zopet v zadregi, kako bo zagovarjala svoje ukrepe, ki nasprotujejo vsakemu zdravemu razumu. Zatorej vsakogar, ki se upa kritikovati njih uredbe brez zagovora takoj na grmado! Vemo, da je klerikalizem nasproten vsaki kulturi in šolstvu, saj se je odlikoval

za protireformacije v zatiranju vsakega napredka, saj je postavil šolstvo na najnižjo stopnjo. Zgodovina šolstva je zgodovina tlaččenja šolstva od strani klerikalizma. — Popolnoma umevno, da se „Slovenec“ zaletava v pedagogiko in učiteljske, saj on je le izvrševalni organ velikega kozmopolitiškega klerikalizma, le del njega in mu ostaja novodobni klerikalizem „narodni in ljudski“ le naivna fraza. Naš klerikalizem kaže javno tudi bistvo velikega klerikalizma, da je nasproten kulturi, znanosti, svobodni besedi, šolstvu, saj hoče uvesti celo štiriletno šolsko obveznost, da bi vendarle zatrl v ljudstvu še to kal razuma in vednosti, ki jo ima — in v bistvu ni tudi nič drugega nego del mednarodne duhovske organizacije vkljub posvetnjakom, ki so v njej in silijo z njo na površje — ki izkuša z načeli klerikalizma utrditi svojo političko moč v vseh narodnostih. — Uničiti pedagogiko prav podlago — o tem se sedaj sanja klerikalizmu. Tako daleč pa ne sega moč „Slovenca“, da bi dirigiral poučevanje profesorja in mu on omejeval pot pri poučevanju! Dovolj je ravno klerikalizem uničil stopnjo izobrazbe učiteljskih in s tem učiteljstva — a naj pazi, da se ravno tu ne ubije njega moč, ker udaril ni na prava tla!

* Kompromis. Tovariš s kmetov nam piše: Kompromise da bi mi sklepali s klerikalci? „Slovenec“ da bi molčal in Lampe preklical? Saj se je poslanec Jaklič sam izrazil: „Udarjenje po učiteljstvu, to je naša politika in to moramo storiti!“ Torej da bi „Slovenec“ nehal blatiti učiteljstvo in krasti nam čast, da bi Lampe preklical svojo laž, o tem ni govora, ker so klerikalci izdali parolo: „Blatenje učiteljstva?“ Saj je to Jaklič sam izdal nekemu naprednemu učitelju! V svojo skledo ne bomo pljuvali, tudi na podlagi zvitih kompromisov ne. — Naprej — za resnico!

* Ne ve se, kaj je? Učiteljica nam piše: Pač, klerikalci je, nesramni klerikalcev vohun! Ni učitelj, gimnazijski abiturient je! Udeležil se je zborovanja naše „Zaveze“ v Mariboru in pazljivo vlekla na ušesa vsako besedo govornikov. Potem pa je šel in objavil nesramen članek v „Slov. Gospodarju“ z dne 19. avgusta zoper učiteljstvo, češ: „Kadarkoli se sestanejo liberalni učitelji, slišimo le dvojce: zvišanje plač in boj proti kat. strankam. Vseled tega pa učitajmo tudi zaslužen veljavo med našim ljudstvom.“ — Čitatelji pa sedaj ne bodo vedeli, čemu gornji napis: „Ne ve se, kaj je?“ Ta je popolnoma opravičen. „Gospodarjev“ članek si pač ni nikdar mislil, da bodo tudi njegovi grehi enkrat očitni. Evo jih: Ko sva se seznanila, mi je začel ponujati „Zoro“. Pa sem odklonila njegovo prijaznost. Misli je menda, da sem bila kot prvotnica še prenaivna, da bi ne spoznala njegove politike. Ob priložnosti mi je tudi rekel, da je klerikalnega mišljenja. Zato sem imela pomilovalni smehljaj. Spoznal je, da veter drugače veje, kakor si je v začetku mislil! In začel je, kakor je to lastno vsem klerikalcem, obračati plašč za vetrov. Rekel mi je: „Jaz pravzaprav nisem klerikalec, ampak katoliško-narodni dijak.“ Pri drugi priložnosti pa: „Jaz sploh ničesar ne verujem — jaz sem skeptik!“ Torej katol.-narodni dijak — skeptik! Kako se to strinja? Sodbo prepuščam čitateljem. Hočem še samo povedati, kako naroden je ta klerikalec. Občuje v ultranemških rodovinah, se brati z nemškimi tovariši in nastopa tudi v nemškem mariborskem teatru, kadar nedostaje oseb pri skupinah. Nadalje se je izrazil proti neki nemški punči, da ne bo slovenskih deklet nikdar več pozdravljal, ker so mu ljubše nemške; slavil je napram nji nemško literaturo in nemško kulturo, Slovencem pa prorokoval pogin. — Gotovo že ve članek „Slov. Gospodarja“, kdo mu tako javno našteva njegove pregrehe. Pa ker sem si svesta, da je vse resnica, ne bom izgrubljala besed v svoj zagovor; to, kar sem rekla, ostane pribito!

* Zakaj so tov. Žirovnika premestili? Temu vprašanju odgovarja dopis iz St. Vida v „Slovenskem Domu“: Pravijo, da iz službenih ozirov, češ, da ga v Borovnici potrebujejo. Dobro, toda ali ga pri nas morebiti ne potrebujemo? Ali je morebiti za nas dobra kaka mevža, ki bo z vsem zadovoljna, kar mu bo župnik naklonil? Iz podpisov na prošnji je razvidno, da je večina posestnikov (300!) za to, da ostane g. Žirovnik tukaj, ki je naš dobronik. O. kr. deželni šolski svet pa je vendar ta ljudski glas zavrgel. Ljudstvo je govorilo, toda njegova volja nima danes nobene veljave, ker ima vso oblast v rokah par mogočnih duhovnikov. Tem pa je bil g. Žirovnik trn v peti. — Zakaj? — To je razvidno iz sledečega: Rajni naš rojak Bitenc je zapustil za šentviško šolo kaj lepo ustanovo 80.000 gld. S tako ustanovo se ne more postavljati nobena vas na Kranjskem. S pomočjo te ustanove bi imel lahko St. Vid krasno šolo in ne samo ljudsko, ampak tudi meščansko šolo s kmetijskim in trgovskim značajem. Naši otroci, ki jih je čez 500 vsolanih, bi se lahko dom a veliko za življenje koristnega naučili. Naredilo se pa ni do danes nič, otroci morajo pohajati v temne, mokrotne in smradljive šolske prestore, ena šolska kajžica je pa taka, da se jim lahko nad glavami zruši. Kakor se čuje, pa se navzlic temu namerava Bitencova ustanova kar nati hem podariti nikdar sitim ško-

fovim zavodom. Dokler je Žirovnik v St. Vidu, to ne pojde tako lahko, zato pa mora v Borovnico!

* Razkrinkani ljudski vodniki. V prijazni Komendi pri Kamniku službuje iz Sore prestavljeni nadučitelj tov. Grmek. Znano je, s kakšnimi argumenti so ga klerikalci v Sori napadali. Obdolžili so ga raznih stvari, a ko jih je k sodnji citiral, da mu dokažejo razna dejanja, so dolžni ostali dokazov in sodišče je obsodilo obrekljivce na obšutne kazni. Komaj leto dni v Komendi, se tudi tamošnji klerikalci zahrbtno napadali tov. Grmeku in mu nič manj nego devet ovadb na deželni šolski svet obsili na vrat. Te ovadbe so od konca do kraja same izmišljotine in kruto žaljenje tov. Grmeku, ki ga slikajo kot človeka, ki žive kristjane žre, za pijačo pa si privoščijo samo nedolžno kri naših kranjskih krščanskih katolikov. Kakor rečeno, ovadbe so bile take, da se morajo vsakemu bogaboječemu človeku ježiti lasje, če jih čita. Pisali so ovadbe gospodje župani, ki so čisto preprosti ljudje, a sestavljene so tako, da se na prvi hip vidi, da so jih sestavljali taki gospodje, ki so študirali liguoriansko moralo, ali kaj podobnega. Ker so te ovadbe bile vložene že meseca novembra lanskega leta, so objektivno zastarale, tedaj se sodnijskim potom ne da doseči nikakega zadostjenja. Dva župana pa sta vendar vse obdolžitve še enkrat ponovila v mesecu aprilu letos. Tov. Grmek si ni mogel drugače pomagati, da je izročil vso zadevo dr. Krautu v Kamniku, ta pa sodišču, da tam dokažejo vse, kar so trdili. Ena obravnava se je vršila dne 23. pret. mes. Tožen je bil župan iz Suhadol, preprost kmet. Očitel je Grmeku, da otroke kaznuje, če ga krščansko pozdravljajo, da je pozdravil shod „Svobodomisleceev“ v Pragi, da hodi v cerkev v neki kot, kjer so poleg njega sami zaraščeni pijanci in zanikrneži. Pri prvi obravnavi pred štirimi tedni je ta župan izjavil, da nastopi dokaz resnice o vsem. Vzel si je zagovornika dr. Pegana. V ponedeljek se je tedaj vršila druga obravnava, pri kateri so nastopili kot priče znani župan Mejač, župnik Poč, kaplan Smolej in v pomoč so si vzeli še 11letnega dečka šolarja, ki naj bi pričal, da je bil kaznovan zaradi tega, ker je krščansko pozdravil. Dokaz vsem se je temeljito ponesrečil in sredi obravnave je ponudil dr. Pegan kot zastopnik župana iz Suhadol poravnavo in preklic ter plačilo vseh stroškov. Tov. Grmek, ki ga slikajo kot grozovito liberalno zver je velikodušno in s pravim kavaliristvom sprejel poravnavo in preklic, ker je župan iz Suhadol v izjavi izrečno poudarjal, da je vso ovadbo spisal zaradi napačne informacije na podlagi in na prigovarjanje „verodostojnih“ oseb, ki so ga v to pripravile. Mož je tedaj igral vlogo „Sündenbocka“, „verodostojne“ osebe so pa lepo preste. In kdo so tiste osebe? Župnik in kaplan iz Komende in znani s križcem dekorirani gospod Mejač. Ta dva sta dala informacije možu. Sedaj je gonja proti Grmeku razjasnjena, razkrinkani so pa ljudje, ki se slikajo kot ljudski osrečevalci. Župan iz Suhadol bo plačal in je podpisal preklenco izjavo, ljudski osrečevalci so pa potegnili svoje roge nazaj kakor polž sline. Tako delajo za ljudstvo!

* „Rdeči Prapor“ piše v številki z dne 26. pret. m. o skupščini „Zaveze“ v Mariboru ter se peča zlasti z resolucijami, ki jih je sprejela delegacija. Kritikanje je sploh lahka stvar, tako tudi ni težko reči, da bi namesto štirih točk resolucije zadostovale samo tri. Da izrekamo preganjanjem tovarišem svoje simpatije, se je zgodilo iz dveh vzrokov: tisti, ki jih preganjajo — tudi dež. šol. svet je med njimi; — trdijo venomer, da so to najbolj zanikrni učitelji, ki sploh niso vredni, da se kdo zavzema zanje. Mi smo hoteli v Mariboru pokazati, da jih drugače cenimo, ker poznamo njihovo šolsko in izvenšolsko delo, pa tudi vemo, kako hudo jih je discipliniranje zadelo v moralnem in materialnem pogledu. Kdor ni bil še n. pr. v Potokarjevi koči, ta ne pozna te bolesti. „Wer nie sein Brot mit Tränen aß, wer nie die kummervollen Nächte auf seinem Bette weinend saß...“ Spričo tega vendar smemo tam, kjer je najpripravnejše mesto, izreči svojim tovarišem simpatije, da jim damo — in to je drugi vzrok! — moralno podporo, ko se jih hoče polasčati — obup! Nikomur pa ni hodilo na misel, da bi hotel s tem „prikriti“ splošno apatičnost učiteljstva. — Omenjena resolucija je predvsem izraz liberalizma, v obliki, kakor ga učiteljstvo goji... Ne tako! V omenjeni resoluciji nikar ne iščite tega, česar v njej ni, zakaj omenjena resolucija ni nič drugega nego protest proti kršenju zakona, proti politički nasilnosti in brezpravnosti; omenjena resolucija je opozoritev poklicanih krogov na njih zakonite dolžnosti in končno je omenjena resolucija klic po pomoči vse javnosti, ki ceni važnost učiteljstva. Res, to je vse, „k čemur se je moglo učiteljstvo povspeti o priliki svoje manifestacije pravcatega idealizma“. V Mariboru gotovo ni bilo nič drugega mogočega storiti, kakor je bilo že tisoče vsakojahkih stanovskih in političkih manifestacij z enakim ali tudi manjšim uspehom. Končno pravi „Rdeči Prapor“: „Imponirala nam bode po učiteljih sklenjena resolucija šele tedaj, kadar bode pozival sestavnik tudi na delo izven